

نوروزنامه ی خیام و تأثیر آن در اشاعه ی زبان فارسی و فرهنگ ایرانی

حمیدرضا شمس اسفند آبادی^۱، ژیلا نظری^۲، علیرضا حسینی^۳

۱- دکترای تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی-استاد دانشگاه فرهنگیان یزد و آزاد اسلامی ابرکوه

۲- کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی-دانشگاه آزاد اسلامی (بخش سما) واحد آباده

۳-استاد دانشگاه دولتی کوثر بجنورد

چکیده

«نوروزنامه» مشهورترین اثر خیام نیشابوری است که حدود سال ۴۹۵ قمری نگاشته شده است. پس از دو قرن سکوت، اگرچه اکثر دولت های قرون اولیه ایران اسلامی، از ترک تباران خطه ی خراسان بزرگ بودند اما اشاعه ی فرهنگ ایرانی با بهترین ابزار یعنی؛ زبان فارسی، همیشه در دستور کار قرار داشت تا هر سلسله ای به نوبه خود در بازسازی و احیای رونق، اقتدار و شکوه گذشته ایران، سهمی داشته باشد. بنابراین؛ همت بر جذب و تشویق دانشمندان، ادیبان، شاعران و... سر لوحه ی کار فرهنگ دوستی و تمدن پروری شاهان قرار می گرفت. از میان شعرای ایران زمین، عنوان «حکیم» تنها به پنج تن تعلق یافته که یکی از آن ها «خواجه، حکیم، فیلسوف الوقت، سید المحققین، ملک الحکما عمر بن ابراهیم الخیام رحمه الله علیه» است. پرسش اصلی مقاله ی حاضر این است: از میان انبوه آثار و مآثر خیام، نوروز نامه ی وی تا چه حد در رشد و اعتلاء زبان فارسی و گسترش فرهنگ ایرانی تأثیر داشته است؟ فرض مطرح بر این است: با توجه به موضوعات و مباحث بخش های مختلف کتاب نوروزنامه و نیز عبارات و اصطلاحات مربوط به پیدایش جشن نوروز و زبان و فرهنگ ایران، سهم درخور توجهی از آن این کتاب است. بدیهی است کار این مقاله به روش تحقیق، ادبی - تاریخی؛ جمع آوری مطالب، کتابخانه ای و تدوین آن به صورت توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است.

واژه های کلیدی: نوروزنامه، خیام، خراسان بزرگ، زبان فارسی، فرهنگ ایرانی